

การเข้าถึงทางการเงินของผู้ค้าชายแดนไทย Financial Inclusion of Thai Border Traders

ชำนาญ เงินดี* และ สิทธิพร อินทุวงศ์
Chamnann Ngerndee* and Sittiporn Intuwonges

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

*ติดต่อผู้เขียน chamnantoey@hotmail.com

ส่งบทความ 28 กันยายน 2560 | แก้ไข 14 ธันวาคม 2560 | ตอรับ 3 มกราคม 2561 | เผยแพร่ 29 พฤศจิกายน 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยทักษะทางการเงินที่มีผลต่อการเข้าถึงทางการเงินของผู้ค้าชายแดนไทย 2) เพื่อศึกษารูปแบบการเข้าถึงทางการเงินของผู้ค้าชายแดนไทย โดยการศึกษาครั้งนี้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีธุรกรรมการค้าระหว่างประเทศ การเข้าถึงทางการเงิน ทักษะทางการเงิน และการค้าชายแดน ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ค้าชายแดนของไทยในพื้นที่ของเขตเศรษฐกิจพิเศษระยะแรก 5 พื้นที่ จำนวน 659 ราย เครื่องมือวิจัยคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) และการถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis)

ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยทักษะทางการเงินมีความสัมพันธ์ต่อการเข้าถึงทางการเงินของผู้ค้าชายแดนไทย 2) รูปแบบการเข้าถึงทางการเงินประกอบด้วย 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ผ่านระบบธนาคารพาณิชย์และรูปแบบที่ไม่ผ่านระบบธนาคารพาณิชย์

คำสำคัญ: การเข้าถึงทางการเงิน, ทักษะทางการเงิน, การค้าชายแดน

Abstract

The objectives of this research were 1) to study impacts of financial literacy on financial inclusion of Thai border traders and 2) to study financial inclusion model of Thai border traders. This research is applied from theory based on international trading transaction theory, financial inclusion, financial literacy, and border trade concepts. The samples consisted of 659 customers who have been Thai border traders in the area of the Special Economic Zone (SEZ) in the first phase. The research tool was a questionnaire. The statistics used to analyze the data were Factor Analysis and Multiple Regression model.

The results revealed that 1) financial literacy factors are influenced in financial inclusion of Thai border traders. 2) Financial inclusion model consisted of 2 models such as Formal Bank System Model and Informal Bank System Model.

Keywords: financial inclusion, financial literacy, border trade

■ บทนำ

จากยุทธศาสตร์ของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ที่เป็นยุทธศาสตร์การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2554) โดยที่ประเทศไทยมีบทบาทเป็นตัวกลางทางการเงินเพื่อสนับสนุนของอุตสาหกรรมและภาคบริการของประเทศไทยในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านที่มีการค้าชายแดนร่วมกัน รวมทั้งเชื่อมต่อเป็นห่วงโซ่คุณค่ากับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านที่มีการค้าชายแดนร่วมกันอีกด้วย ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

ประเทศเมียนมา และประเทศกัมพูชา ซึ่งมีมติที่มีความสำคัญในการเป็นแนวทางการพัฒนาระบบการเงิน ได้แก่ 1) มติการเข้าถึงทางการเงิน (financial inclusion) 2) มติทักษะทางการเงิน (financial literacy) และ 3) มติด้านนวัตกรรม (financial innovation) (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2556) นอกจากนี้แล้วการเงินนอกระบบก็เป็นประเด็นที่สำคัญของการค้าชายแดนคือ ปัญหาโพยก๊วน ซึ่งเป็นระบบที่เป็นลักษณะเฉพาะของการค้าชายบริเวณชายแดน รวมทั้งต้นทุนธุรกรรม (transaction costs) ที่มีความสำคัญต่อการค้าชายแดนด้วยเช่นกัน

ประเด็นสำคัญของการพัฒนาระบบการเงินของการค้าขายแดน คือ การเข้าถึงทางการเงิน (financial inclusion) ของผู้ค้าขายแดน จะแสดงให้เห็นว่าผู้ค้าขายแดนจะตัดสินใจเลือกใช้บริการทางการเงินโดย ผ่านหรือไม่ผ่านระบบของธนาคารพาณิชย์ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2556ข) (Kempsom, Collard, & Moore, 2005) โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ 1) ผลกระทบให้การให้บริการทางการเงิน 2) ปัจจัยสนับสนุนในการเข้าถึงทางการเงิน 3) ช่องทางในการเข้าถึงทางการเงิน นอกจากนี้ก็มีประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับทักษะทางการเงิน (Financial Literacy) ของการค้าขายแดนไทย เป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับผู้ค้าขายแดนที่ผู้วิจัยได้ประยุกต์จากกรอบแนวคิดทักษะทางการเงินขององค์กรกำกับดูแลสถาบันการเงิน (Financial Services Authority: FSA) ว่าปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่อทักษะทางการเงินของบุคคล ประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ 1) ความรู้ ความเข้าใจทางการเงิน 2) ทักษะและความเชี่ยวชาญทางการเงิน และ 3)ทัศนคติและความเชื่อมั่นทางการเงิน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2556ก) (Kempsom et al., 2005) รวมทั้งการประยุกต์จาก กรอบนิยาม แบบสอบถาม และแนวทางการประมวลผลสำรวจตามแบบขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (The Organization for Economic Co-operation and Development: OECD) (Atkinson & Messy, 2012) (Organization for Economic Co-operation and Development [OECD], 2011) โดยที่ผู้ค้าขายแดนสามารถนำปัจจัยทักษะทางการเงินทั้ง 3 ปัจจัย ไปประกอบการตัดสินใจเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติสำหรับการเข้าถึงทางการเงินการค้าขายแดนได้อย่างเหมาะสมกับมาตรฐาน นวัตกรรม ต้นทุนธุรกรรมทางการค้า ความสามารถและความต้องการของผู้ค้าขายแดน ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลผลการสำรวจทักษะทางการเงินของไทยปี 2556 (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2556ก) มาเป็นฐานข้อมูลประกอบการทำวิจัย

จากทางเลือกการตัดสินใจเลือกใช้บริการทางการเงินทั้งสองรูปแบบดังกล่าวนี้ ที่จะนำไปสู่การเข้าถึงทางการเงินการค้าขายแดนนั้น ผู้ค้าขายแดนของไทยก็สามารถนำมาประกอบการตัดสินใจที่จะทำการค้าขายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยจากการค้าขายแดนที่ผ่านมานั้น ประเทศมาเลเซียจะเป็นตลาดสำคัญที่มีมูลค่าการค้าขายแดนกับประเทศไทยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ สปป.ลาว เมียนมา และ กัมพูชา ด้วยรูปแบบการค้าขายแดนหลากหลาย (ด้านศุลกากรอรัญประเทศ, 2553) โดยมีระบบการชำระเงินการค้าขายแดนเป็นเครื่องมือทางการค้า โดยผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมของ Silicon Valley Bank (2014), International Trade Administration (2012),

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2548; 2556ก; 2556ข; 2556ค) ธนาคารแห่งประเทศไทย (2556) และ นพรัตน์ วงศ์วิทยาพาณิชย์, จิตรา โรจน์ประเสริฐกุล, และ เสริมสิทธิ์ สร้อยสอดศรี (2554) พบว่า ระบบการชำระเงินการค้าขายแดนประกอบด้วย ระบบที่ 1 ระบบการชำระเงินการค้าขายแดนที่ผ่านระบบของธนาคารพาณิชย์ และระบบที่ 2 ระบบการชำระเงินที่ไม่ผ่านระบบของธนาคารพาณิชย์ โดยที่การค้าขายแดนนี้จะมีต้นทุนอื่นๆที่ไม่เป็นตัวเงินมาประกอบด้วย นั่นคือ ต้นทุนธุรกรรมทางการค้า จากความสำคัญของปัจจัยทักษะทางการเงินที่สนับสนุนการเข้าถึงทางการเงินของระบบการชำระเงินการค้าขายแดน ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำวิจัยเกี่ยวกับการเข้าถึงทางการเงินของผู้ค้าขายแดนไทยที่สำรวจข้อมูลผู้ค้าขายแดนในพื้นที่ของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษระยะแรก 5 พื้นที่ (คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ, 2558)

■ **วัตถุประสงค์การวิจัย**

1. เพื่อศึกษาปัจจัยทักษะทางการเงินที่มีผลต่อการเข้าถึงทางการเงินของผู้ค้าขายแดนไทย
2. เพื่อศึกษารูปแบบการเข้าถึงทางการเงินของผู้ค้าขายแดนไทย

■ **ขอบเขตการวิจัย**

การวิจัยนี้มีขอบเขตการศึกษาครอบคลุม กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ค้าขายแดนไทยกับมาเลเซีย สปป.ลาว เมียนมา และ กัมพูชา ในพื้นที่ของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษระยะแรก 5 พื้นที่ ประกอบด้วย อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว พื้นที่ชายแดน จังหวัดตราด พื้นที่ชายแดน จังหวัดมุกดาหาร และ อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา (ด่านสะเตาและด่านป่าดงเบขาร์) โดยการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

■ **ทฤษฎีและกรอบแนวคิดการวิจัย**

ทฤษฎีธุรกรรมทางการค้า (trade transaction) จากคำนิยามของ Popov (2013) ที่กล่าวว่า ธุรกรรม (transaction) เป็นกิจกรรมทางการค้า (trade) ทางเศรษฐศาสตร์ที่แสดงออกมาเพียงครั้งเดียว ซึ่งอาจจะเป็นการถ่ายโอนสินค้าหรือบริการจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง ซึ่งจะต้องมีต้นทุนธุรกรรมที่เป็นต้นทุนทุกอย่างที่ไม่ใช่ต้นทุนที่เกี่ยวกับการผลิตโดยตรง ประกอบด้วยต้นทุนที่มีความสัมพันธ์กับต้นทุนด้านการประสานงาน และ ต้นทุนความเสี่ยงของธุรกรรม (Yigitbasoglu, 2010)

การเข้าถึงทางการเงิน (financial inclusion) ตามคำนิยามของธนาคารแห่งประเทศไทย โดยอ้างอิงของ ธนาคารโลก

(ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2556ค) กล่าวว่า การเข้าถึงทางการเงิน (financial inclusion) หมายถึง การตัดสินใจที่เลือกใช้บริการทางการเงิน (usage) และการตัดสินใจที่จะเลือกไม่ใช้บริการทางการเงิน (self exclusion) รวมทั้งกรณีที่ใช้บริการจะมีโอกาสใช้บริการทางการเงิน แต่ก็ไม่สามารถใช้บริการทางการเงินนั้นๆ ได้ จะเรียกว่า no access ซึ่งอาจจะมีสาเหตุมาจากอุปสรรคทางการเงินเข้าถึงทางการเงินมาเกี่ยวข้อง เช่น สาขาของธนาคารพาณิชย์มิให้บริการไม่เพียงพอ สถานที่ให้บริการอยู่ไกลเกินไป ไม่สะดวก โดยมีองค์ประกอบสำคัญ (Camara & Tuesta, 2014; Terada & Vandenberg, 2014) ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านอุปทาน (supply side) องค์ประกอบด้านอุปสงค์ (demand side) หรือ องค์ประกอบด้านอื่นๆ ที่สนับสนุนในการเข้าถึงทางการเงิน

ทักษะทางการเงิน (financial literacy) ตามคำนิยามของธนาคารแห่งประเทศไทย อ้างถึง OECD (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2556ก) กล่าวว่า ทักษะทางการเงิน (financial literacy) หมายถึง การตระหนัก ความรู้ความเข้าใจ ความเชี่ยวชาญความชำนาญ ทักษะคิด และพฤติกรรม ในลักษณะที่มีผลให้บุคคลเกิดการตัดสินใจทางการเงินที่ดี และในที่สุดจะช่วยส่งผลให้บุคคลมีสุขภาพทางการเงินที่ดี ซึ่งเป็นความสามารถในการจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับทางการเงินจนสามารถเกิดความรู้และทัศนคติที่สามารถก่อให้เกิดความเข้าใจความรู้ทางการเงินแล้วนำไปประกอบการตัดสินใจการเลือกใช้บริการทางการเงิน ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับทักษะทางการเงินนี้ มีองค์ประกอบกับดูแลสถาบันการเงิน หรือ FSA ทำการศึกษาและพัฒนาแนวคิดอย่างต่อเนื่อง โดย FSA จะทำการศึกษาและสำรวจเชิงคุณภาพรวมทั้งออกแบบแบบสอบถาม เพื่อวัดระดับของทักษะทางการเงิน (Kempsom et al., 2005)

การค้าชายแดน (Border Trade) โดยที่ World Bank (2007) ได้ให้คำนิยามของการค้าชายแดน (Border Trade) หมายถึง การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการข้ามพรมแดนประเทศหนึ่งไปยังประเทศหนึ่งที่มีระยะทางมากกว่า 30 กิโลเมตร ซึ่งเป็นรูปแบบการค้าของประชาชนหรือผู้ประกอบการที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีขั้นตอนทางการค้าไม่ซับซ้อนและมีความสะดวกรวดเร็ว ผ่านช่องทางจุดผ่านแดนถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราว และจุดผ่อนปรน รวมทั้งการค้าผ่านแดน (cross border trade) ซึ่งการค้าชายแดนจะมีทั้งการส่งสินค้าออก (export) และการนำเข้าสินค้า (import) (Bernard, Jensen, Redding, & Schott, 2007) โดยประเทศคู่ค้าชายแดนมีสกุลเงินตราแตกต่างกัน รวมทั้งมีระบบการชำระเงิน (International Trade Administration, 2012)

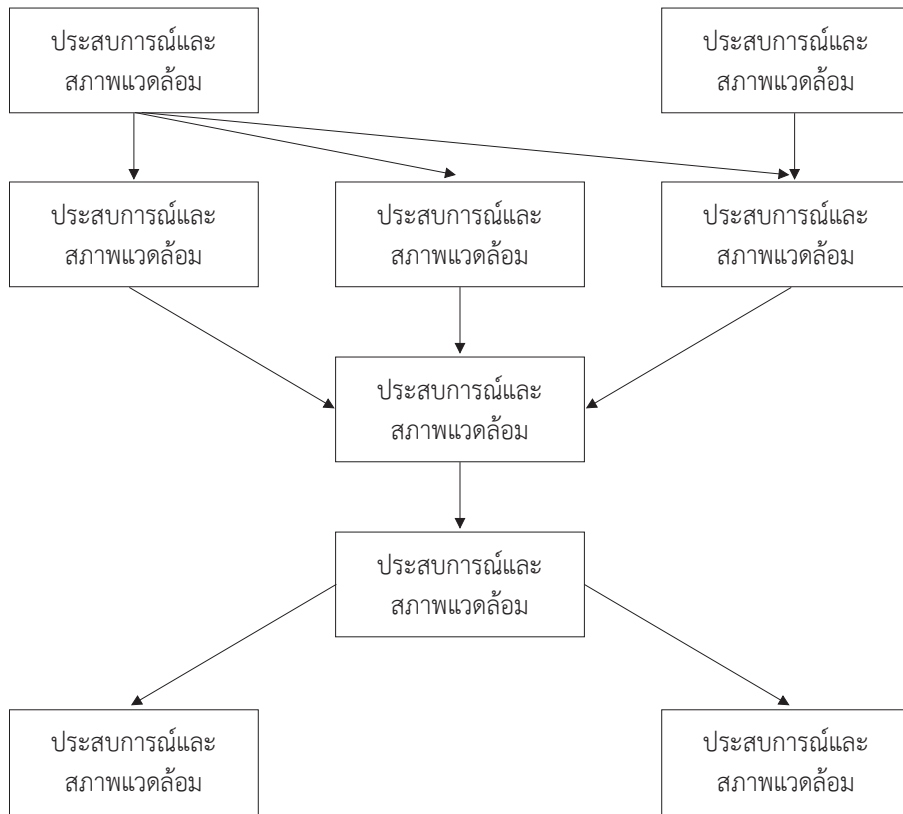
2 รูปแบบ คือ ระบบการชำระเงินที่ผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ (formal bank system) เป็นระบบการชำระเงินการค้าระหว่างประเทศและการค้าชายแดนที่ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ ประเพณีปฏิบัติของสภาหอการค้าระหว่างประเทศ (International Chamber of Commerce: ICC) (Abeka, Abeka, & Omondi, 2012) และระบบการชำระเงินที่ไม่ผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ (informal bank system) เป็นระบบการชำระเงินการค้าระหว่างประเทศและการค้าชายแดนที่ไม่ได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบการค้าระหว่างประเทศ แต่เป็นการปฏิบัติตามความสะดวกของคู่ค้าชายแดน (ด้านศุลกากรรัฐประเศ, 2553) ซึ่งสถานการณ์การค้าชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านสำหรับปี 2557 (กรมการค้าต่างประเทศ, 2558) มีมูลค่าการค้าชายแดนของไทยกับเพื่อนบ้าน รวม 987,572.22 ล้านบาท โดยที่ประเทศมาเลเซียเป็นตลาดสำคัญด้วยมูลค่าการค้าชายแดนกับประเทศไทยสูงสุด

■ กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ประยุกต์จากรูปแบบจำลองการเข้าถึงทางการเงินของ Kempson et al. (2005) มาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 แสดงถึงความสัมพันธ์ของแต่ละปัจจัย ดังนี้

1. ความรู้และความเข้าใจทางการเงิน (knowledge and understanding) ได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์และสภาพแวดล้อมทางการเงิน (experience and circumstances)
2. ทักษะและความเชี่ยวชาญทางการเงิน (skills and expertise) ได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์และสภาพแวดล้อมทางการเงิน (experience and circumstances) รวมทั้งทักษะและความเชี่ยวชาญทางการเงิน (skills and expertise) จะถูกสร้างขึ้นหรือถูกจำกัดโดย ความรู้และความเข้าใจทางการเงิน (knowledge and understanding)
3. ความเชื่อมั่นและทัศนคติ (confidence and attitudes) ได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์และสภาพแวดล้อม (experience and circumstances) รวมทั้งลักษณะนิสัยเฉพาะของผู้ค้าชายแดน (บุคลิกภาพ) (personality)
4. ต้นทุนธุรกรรมทางการค้า (transaction costs) ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยดังกล่าวทั้งสามปัจจัย
5. การเข้าถึงทางการเงิน (financial inclusion) ที่แสดงออกมาเป็นรูปแบบของพฤติกรรมตัดสินใจที่เลือกทำธุรกรรมทางการเงินผ่านระบบธนาคารหรือไม่ผ่านระบบธนาคาร ได้รับอิทธิพลจากต้นทุนธุรกรรมทางการค้าและทักษะทางการเงินทั้งสามปัจจัย

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

■ ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (quantitative research) ที่มีลักษณะการวิจัยเชิงสำรวจ ด้วยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพียงครั้งเดียวโดยใช้แบบสอบถามชนิดปลายปิดและชนิดปลายเปิดเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบโดยคณะกรรมการ นำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มประชากรตัวอย่าง วิเคราะห์หาค่าความน่าเชื่อถือ (reliability analysis) โดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์ประมวลผลที่ยึดหลักของค่า Alpha scale ปรากฏว่าค่า Reliability coefficients ตามแนวคิดของ Cronbach alpha ของแบบสอบถามชุดนี้ได้ผลการทดสอบความน่าเชื่อถือว่า ค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นของเครื่องมือการวิจัยที่ได้ค่า Alpha coefficient และความเที่ยงตรง มากกว่า 0.7 อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

กลุ่มประชากรตัวอย่าง ประชากรการวิจัยได้จากการสุ่มตัวอย่าง (random sampling) ของผู้ค้าชายแดนของไทยกับมาเลเซีย เมียนมาร์ สปป.ลาว และ กัมพูชา ที่เป็นส่วนหนึ่งของผู้ส่งออกและนำเข้าที่มีรายชื่อเป็นผู้ค้าระหว่างประเทศใน Thailand's Exporters Directory ของกรมส่งเสริมการค้าระหว่าง

ประเทศ กระทรวงพาณิชย์ จำนวนทั้งหมด 16,568 ราย โดยที่การเลือกกลุ่มตัวอย่าง จะเป็นการสุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบโควตา (quota sampling) ที่มีลักษณะการสุ่มตัวอย่างด้วยการแบ่งโครงสร้างของกลุ่มตัวอย่างให้สัมพันธ์กับประเทศชายแดนที่เป็นคู่ค้า จำนวน 4 ประเทศ โดยมีการจัดสรรโควตาตัวอย่างสำหรับการเก็บข้อมูลด้วยสัดส่วนใกล้เคียงกัน โดยที่การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จะใช้แนวคิดการใช้ขนาดตัวอย่างตามกฎ (rule of thumb) ด้วยการใช้ตารางของ Krejcie และ Morgan

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) เก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) ซึ่งแบบสอบถามที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่งาน ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเลือกทำธุรกรรมทางการเงิน ลักษณะองค์กร ประเภทสินค้าหรือบริการ จำนวนบุคลากรองค์กร (ขนาดองค์กร) ประสบการณ์ด้านการค้าต่างประเทศของผู้ค้าชายแดน ผู้ถือหุ้นหลักขององค์กร ระบบการเลือกทำธุรกรรมทางการเงิน

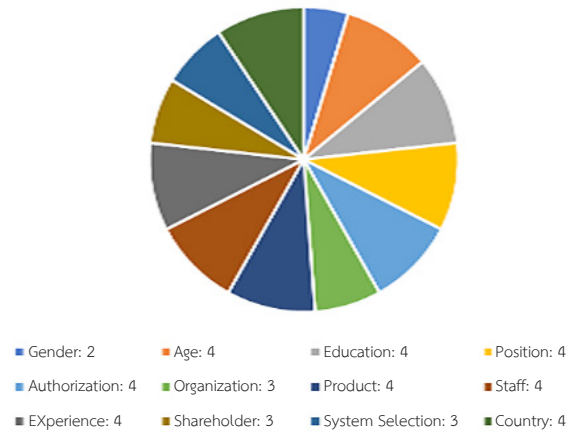
และ ประเทศคู่ค้าชายแดน และ ส่วนที่ 2 เป็นมาตรวัด 5 ระดับ แบบ Likert Scale ตั้งแต่ระดับ (1) ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จนถึงระดับ (5) เห็นด้วยอย่างยิ่ง เพื่อวัดตัวแปรปัจจัยต่างๆ ตามกรอบแนวคิดแบบจำลองงานวิจัย ประกอบด้วย ความรู้และความเข้าใจ (knowledge and understanding) วัดจากคำถาม 4 ข้อ ทักษะและความเชี่ยวชาญ (skills and expertise) วัดจากคำถาม 6 ข้อ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อม (experience and circumstances) วัดจากคำถาม 6 ข้อ ความเชื่อมั่นและทัศนคติ (confidence and attitudes) วัดจากคำถาม 4 ข้อ ลักษณะนิสัยเฉพาะผู้ค้าชายแดน (บุคลิกภาพ) (personality) วัดจากคำถาม 2 ข้อ ต้นทุนธุรกรรมทางการค้า วัดจากคำถาม 4 ข้อ การเข้าถึงทางการเงิน (financial inclusion) วัดจากคำถาม 8 ข้อ และการตัดสินใจเลือกใช้บริการทางการเงิน (decision choice) วัดจากคำถาม 2 ข้อ ซึ่งมาตรวัดดังกล่าวทั้งหมดได้ผ่านการทดสอบความเชื่อถือได้ โดยการวิเคราะห์ปัจจัย (factor analysis) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ปัจจัยหลัก (Principle Component Analysis: PCA) และการวิเคราะห์ Cronbach Alpha ซึ่งผลการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) และความเชื่อถือได้ (Reliability) ของแบบสอบถามที่มีค่าทุกค่าสูงกว่า 0.7 ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามสามารถวัดตัวแปรจากกรอบแนวคิดของแบบจำลองของงานวิจัยได้อย่างเหมาะสมและเชื่อถือได้ ตัวแปรทั้งหมดตามกรอบแนวคิดแบบจำลองของงานวิจัยที่วัดจากแบบสอบถาม ด้วยมาตรวัด 5 ระดับแบบ Likert Scale สามารถนำมาคำนวณสร้างเป็นตัวแปรโดยรวมจากข้อคำถามทุกข้อของตัวแปรแต่ละตัว แล้วคำนวณเป็นค่าเฉลี่ยแล้วปรับให้มีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 จึงทำให้ตัวแปรที่ได้นั้นหมายถึง ตัวแปรใดที่มีค่าเท่ากับ 0 แสดงถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง หากตัวแปรใดมีค่าเท่ากับ 0.5 แสดงถึงปานกลาง และตัวแปรใดที่มีค่าเท่ากับ 1 แสดงถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิจากการเก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถามจากกลุ่มผู้ค้าชายแดนไทย แล้วนำมาทำการรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้ การตรวจสอบข้อมูลที่สมบูรณ์จากการตอบแบบสอบถาม การลงรหัสตามที่ได้กำหนดเอาไว้ การประมวลผลข้อมูล ด้วยการนำมาบันทึกลงในเครื่องคอมพิวเตอร์แล้วทำการประมวลผล

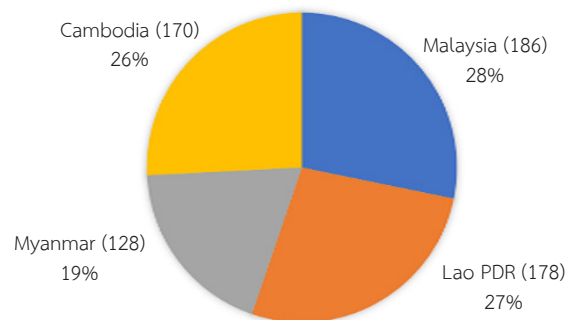
การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการโดยการหาค่าทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) รวมทั้งการวิเคราะห์ปัจจัย (factor analysis) และการวิเคราะห์การถดถอย

พหุคูณ (multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

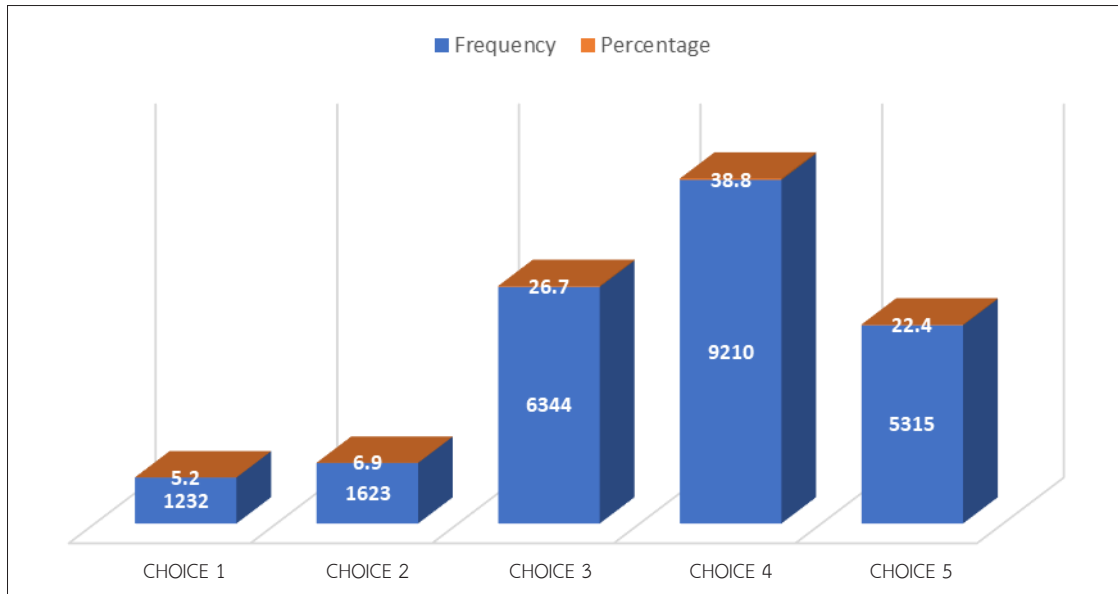
ภาพที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ภาพที่ 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นผู้ค้าชายแดนอยู่ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษระยะแรก 5 พื้นที่ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจากการสำรวจผ่านทางแบบสอบถาม จำนวน 659 ตัวอย่าง ตามภาพที่ 1 โดยส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงอายุระหว่าง 41-50 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่งกรรมการหรือผู้บริหารหรือเจ้าของ โดยลักษณะองค์กรส่วนใหญ่จะดำเนินธุรกิจทั้งด้านส่งออกและนำเข้าที่มีสินค้าและบริการอยู่ในหมวดเกษตรกรรม และผลิตผลทางการเกษตร มีจำนวนพนักงานในองค์กรที่ขนาดน้อยกว่า 50 คน ประสบการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถามที่อยู่ในอุตสาหกรรมการค้าระหว่างประเทศน้อยกว่า 5 ปี มีผู้ถือหุ้นหลักเป็นคนไทย ซึ่งใช้ระบบธนาคารพาณิชย์เป็นหลัก สำหรับการค้าชายแดนส่วนใหญ่ทำการค้ากับประเทศมาเลเซีย โดยแบบสอบถามที่ได้รับตอบกลับมา ตามภาพที่ 2 สามารถสรุปเป็น การค้าไทยกับมาเลเซีย 186 ราย ไทยกับเมียนมาร์ 125 ราย ไทยกับสปป.ลาว 178 ราย และ ไทยกับกัมพูชา 170 ราย โดยลักษณะ

ของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้หญิงจำนวน 355 คน คิดเป็น ร้อยละ 54 ผู้ชาย จำนวน 304 คน คิดเป็นร้อยละ 46

ภาพที่ 3 การแจกแจงความถี่ของข้อมูลแบบสอบถาม

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการสำรวจข้อมูลจากแบบสอบถาม ตามภาพที่ 3 ผลการสำรวจตัวแปรต่างๆ ตามกรอบแนวคิดแบบจำลองของการศึกษา โดยใช้แบบสอบถามมาตรวัด 5 ระดับของ Likert Scale จำแนกตามระดับความคิดเห็น ประกอบด้วย 1 คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 2 คือ ไม่เห็นด้วย 3 คือ ปานกลาง 4 คือ เห็นด้วย และ 5 คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยความถี่ของการตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นคำตอบที่กลุ่มตัวอย่างเลือกส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับ 4 คือ เห็นด้วย (ประมาณร้อยละ 38.8) โดยมีระดับที่ 3 คือ ปานกลาง (ประมาณร้อยละ 26.7) เป็นระดับที่เลือกมากเป็นอันดับที่สอง และ ระดับที่ 5 คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง (ประมาณร้อยละ 22.4) ซึ่งผลดังกล่าวแสดงว่ากลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ของตัวแปรในแบบสอบถามในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางเห็นด้วยกับข้อคำถามต่างๆ โดยทุกหมวดจะเลือกคำตอบไปในทางเห็นด้วยประมาณร้อยละ 38.8 ซึ่งแสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีปัจจัยที่เป็นทักษะทางการเงินส่งผลต่อต้นทุนธุรกรรมทางการเงิน และต้นทุนธุรกรรมทางการเงินค้าส่งผลต่อการเข้าถึงทางการเงินที่แสดงออกในรูปแบบของพฤติกรรมในการตัดสินใจเลือกทำธุรกรรมทางการเงินผ่านระบบธนาคารและไม่ผ่านระบบธนาคาร

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์ตัวแปรจำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์ ที่เป็นการวิเคราะห์การทดสอบสอง

ตัวแปร (Bivariate Analysis) ของตัวแปรจำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ พบว่า

1. ค่าเฉลี่ยของตัวแปรทุกตัวจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา มีค่าที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่เพศที่แตกต่างกันมีผลต่อต้นทุนธุรกรรมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเพศชายโดยเฉลี่ยมีผลต่อต้นทุนธุรกรรมมากกว่าเพศหญิง
2. ตำแหน่งหน้าที่งานในตำแหน่งผู้จัดการทั่วไป มีความรู้และความเข้าใจ มีทักษะและความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์และสภาพแวดล้อม มีความเชื่อมั่นและทัศนคติ มีต้นทุนธุรกรรมมีการเข้าถึงทางการเงิน และมีการเลือกใช้ธุรกรรมทางการเงินโดยเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างตำแหน่งอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
3. ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเลือกทำธุรกรรมทางการเงินในตำแหน่งผู้จัดการฝ่ายบัญชีและการเงิน จะมีทักษะและความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อม ความเชื่อมั่นและทัศนคติ และลักษณะนิสัยเฉพาะของผู้ค้าขายแดน โดยเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างตำแหน่งอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
4. ลักษณะขององค์กรที่แตกต่างกัน มีผลทำให้ประสบการณ์และสภาพแวดล้อม รวมทั้งความเชื่อมั่นและทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยองค์กร

ที่ทำการค้าขายแดนด้านส่งออกจะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด

5. ประเภทสินค้าหรือบริการที่ต่างกัน มีผลทำให้ ความรู้และความเข้าใจ รวมทั้งลักษณะนิสัยเฉพาะผู้ค้าขายแดน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยประเภทสินค้าหรือ บริการที่เป็นหมวดเสื้อผ้าจะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด

6. ประเภทสินค้าหรือบริการที่ต่างกัน มีผลทำให้ ทักษะและความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อม ความเชื่อมั่นและทัศนคติ ต้นทุนธุรกรรม การเข้าถึงทางการเงิน และการเลือกใช้ธุรกรรมทางการเงินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ โดยประเภทสินค้าหรือบริการที่เป็นหมวดเกษตรกรรม และผลิตภัณฑ์เกษตรจะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด

7. องค์กรมีจำนวนบุคลากร ขนาด 51-100 คน จะมีความรู้ และความเข้าใจ ทักษะและความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์และ สภาพแวดล้อม ความเชื่อมั่นและทัศนคติ และการเลือกใช้ ธุรกรรมทางการเงิน โดยเฉลี่ยสูงกว่าองค์กรที่มีจำนวนบุคลากร ขนาดอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

8. ประสบการณ์ด้านการค้าระหว่างประเทศน้อยกว่า 5 ปี จะมีทักษะและความเชี่ยวชาญ รวมทั้งประสบการณ์และ สภาพแวดล้อมโดยเฉลี่ยสูงกว่าระดับอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ

9. ประสบการณ์ด้านการค้าระหว่างประเทศ 6-10 ปี จะมีลักษณะนิสัยเฉพาะผู้ค้าขายแดน รวมทั้งการเลือกใช้ธุรกรรม ทางการเงินโดยเฉลี่ยสูงกว่าระดับอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

10. ผู้ถือหุ้นหลักแตกต่างกัน มีผลทำให้ความรู้และความ เข้าใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ถือหุ้นหลักที่ เป็นต่างชาติทั้งหมดจะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด

11. การใช้บริการทางการเงินผ่านทั้งระบบธนาคารพาณิชย์ และนอกระบบจะมีทักษะและความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์และ

สภาพแวดล้อม ความเชื่อมั่นและทัศนคติ ลักษณะนิสัยเฉพาะ ผู้ค้าขายแดน ต้นทุนธุรกรรม และการเลือกใช้ธุรกรรมทาง การเงินโดยเฉลี่ยสูงกว่าการค้าขายแดนอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ

12. การค้าขายแดนกับสปป.ลาว จะมีทักษะและความ เชี่ยวชาญ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อม ความเชื่อมั่นและ ทัศนคติ การเข้าถึงทางการเงิน และการเลือกใช้ธุรกรรมทาง การเงินโดยเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มการค้าขายแดนอื่นๆ อย่างมีนัย สำคัญทางสถิติ

13. การค้าขายแดนกับเมียนมา จะมีลักษณะนิสัยเฉพาะ ผู้ค้าขายแดนโดยเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มการค้าขายแดนอื่นๆ อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ

14. การค้าขายแดนกับกัมพูชา จะมีความรู้และความ เข้าใจ รวมทั้งต้นทุนธุรกรรมโดยเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มการค้า ขายแดนอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลดังกล่าวข้างต้น แสดงว่าตำแหน่งหน้าที่งาน ประเภทสินค้าหรือบริการ ระบบการใช้บริการทางการเงิน และประเทศคู่ค้าขายแดนที่ แตกต่างกันมีผลต่อความรู้และความเข้าใจ รวมทั้งการเลือกใช้ ธุรกรรมทางการเงินที่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการประมาณค่าจากการวิเคราะห์การ ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) มีรายละเอียด ของผลการประมาณค่าและค่าสถิติยืนยันความเชื่อถือได้ของ ผลการวิจัยเกี่ยวกับการประมาณค่าจากการวิเคราะห์การ ถดถอยพหุคูณตามตารางที่ 1 และตารางที่ 2 ประกอบด้วย 2 รูปแบบ ดังนี้

1. แบบจำลองผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ (formal bank system model)

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองผ่านระบบธนาคารพาณิชย์

Factor	KU	SE	CA	TC	FI
EC	0.4070***	0.6097***	0.4948***		
TP			0.2931***		
KU				0.0974**	
SE				0.2074***	
CA				0.2851***	
TC					0.5836***

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ (ต่อ)

Factor	KU	SE	CA	TC	FI
N	659	659	659	659	659
Rss	548.9909	413.4262	349.1049	498.8653	433.8645
F	130.6543	389.2584	290.6634	69.7532	339.9245
r2	0.1657	0.3717	0.4694	0.2418	0.3406
r2_a	0.1644	0.3707	0.4678	0.2384	0.3396

Legend: *p<.1; **p<.05; ***p<.01

EC: Experience and circumstances

TP: Trader personality

KU: Knowledge and understanding

SE: Skills and expertise

CA: Confidence and attitudes

TC: Transaction costs

FI: Financial inclusion

1.1 ความรู้และความเข้าใจ (KU) จะได้รับอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากประสบการณ์และสภาพแวดล้อม (EC) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แสดงการตัดสินใจ (R-squared: r2)=0.1657 ซึ่งแสดงว่า ความรู้และความเข้าใจมีความสัมพันธ์ที่จะได้รับอิทธิพลเชิงบวกจากประสบการณ์และสภาพแวดล้อมค่อนข้างน้อยหรือประมาณร้อยละ 16.57

1.2 ทักษะและความเชี่ยวชาญ (SE) จะได้รับอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากประสบการณ์และสภาพแวดล้อม (EC) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แสดงการตัดสินใจ =0.3717 ซึ่งแสดงว่าทักษะและความเชี่ยวชาญมีความสัมพันธ์ที่จะได้รับอิทธิพลเชิงบวกจากประสบการณ์และสภาพแวดล้อมปานกลางหรือประมาณร้อยละ 37.17 นอกจากนี้ทักษะและความเชี่ยวชาญไม่มีความสัมพันธ์หรือไม่ได้รับอิทธิพลใดๆ จากความรู้และความเข้าใจ

1.3 ความเชื่อมั่นและทัศนคติ (CA) จะได้รับอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากประสบการณ์และสภาพแวดล้อม (EC) รวมทั้งลักษณะเฉพาะของผู้ค้าขายแดน (TP) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แสดงการตัดสินใจ=0.4694 ซึ่งแสดงว่า

ความเชื่อมั่นและทัศนคติมีความสัมพันธ์ที่จะได้รับอิทธิพลเชิงบวกจากประสบการณ์และสภาพแวดล้อมรวมทั้งลักษณะเฉพาะของผู้ค้าขายแดนปานกลางหรือประมาณร้อยละ 46.94

1.4 ต้นทุนธุรกรรมทางการค้า (TC) จะได้รับอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากความรู้และความเข้าใจ (KU) ทักษะและความเชี่ยวชาญ (SE) ความเชื่อมั่นและทัศนคติ (CA) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แสดงการตัดสินใจ=0.2418 ซึ่งแสดงว่า ต้นทุนธุรกรรมทางการค้ามีความสัมพันธ์ที่จะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทั้งสามดังกล่าวค่อนข้างน้อยหรือประมาณร้อยละ 24.18

1.5 การเข้าถึงทางการเงิน (FI) จะได้รับอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากต้นทุนธุรกรรมทางการค้า (TC) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แสดงการตัดสินใจ=0.3406 ซึ่งแสดงว่าการเข้าถึงทางการเงินมีความสัมพันธ์ที่จะได้รับอิทธิพลเชิงบวกจากต้นทุนธุรกรรมทางการค้าปานกลางหรือประมาณร้อยละ 34.06

2. แบบจำลองไม่ผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ (informal bank system model)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองไม่ผ่านระบบธนาคารพาณิชย์

Factor	KU	SE	CA	TC	FI
EC	0.3808***	0.7770***	0.7556*** -0.0112	0.1423*** 0.2682*** 0.2930***	0.6078***
N	659	659	659	659	659
Rss	562.5981	260.7507	283.8986	421.3782	414.9089
F	111.5795	1002.4519	432.8739	122.7907	385.5158
r2	0.1450	0.6037	0.5685	0.3596	0.3694
r2_a	0.1437	0.6031	0.5672	0.3567	0.3685

Legend: *p<.1; **p<.05; ***p<.01

EC: Experience and circumstances

TP: Trader personality

KU: Knowledge and understanding

SE: Skills and expertise

CA: Confidence and attitudes

TC: Transaction costs

FI: Financial inclusion

2.1 ความรู้และความเข้าใจ (KU) จะได้รับอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากประสบการณ์และสภาพแวดล้อม (EC) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แสดงการตัดสินใจ (R-squared: r2)=0.1450 ซึ่งแสดงว่าความรู้และความเข้าใจมีความสัมพันธ์ที่จะได้รับอิทธิพลเชิงบวกจากประสบการณ์และสภาพแวดล้อมค่อนข้างน้อยหรือประมาณร้อยละ 14.50

2.2 ทักษะและความเชี่ยวชาญ (SE) จะได้รับอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากประสบการณ์และสภาพแวดล้อม (EC) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แสดงการตัดสินใจ =0.6037 ซึ่งแสดงว่าทักษะและความเชี่ยวชาญมีความสัมพันธ์ที่จะได้รับอิทธิพลเชิงบวกจากประสบการณ์และสภาพแวดล้อมมากหรือประมาณร้อยละ 60.37 นอกจากนี้ทักษะและความเชี่ยวชาญไม่มีความสัมพันธ์หรือไม่ได้รับอิทธิพลใดๆ จากความรู้และความเข้าใจ

2.3 ความเชื่อมั่นและทัศนคติ (CA) จะได้รับอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากประสบการณ์และสภาพแวดล้อม (EC) รวมทั้งลักษณะเฉพาะของผู้ค้าขายแดน

(TP) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แสดงการตัดสินใจ=0.5685 ซึ่งแสดงว่าความเชื่อมั่นและทัศนคติมีความสัมพันธ์ที่จะได้รับอิทธิพลเชิงบวกจากประสบการณ์และสภาพแวดล้อม รวมทั้งลักษณะเฉพาะของผู้ค้าขายแดนปานกลางหรือประมาณร้อยละ 56.85

2.4 ต้นทุนธุรกรรมทางการค้า (TC) จะได้รับอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากความรู้และความเข้าใจ (KU) ทักษะและความเชี่ยวชาญ (SE) ความเชื่อมั่นและทัศนคติ (CA) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แสดงการตัดสินใจ=0.3596 ซึ่งแสดงว่าต้นทุนธุรกรรมทางการค้ามีความสัมพันธ์ที่จะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทั้งสามดังกล่าวปานกลางหรือประมาณร้อยละ 35.96

2.5 การเข้าถึงทางการเงิน (FI) จะได้รับอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากต้นทุนธุรกรรมทางการค้า (TC) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แสดงการตัดสินใจ=0.3694 ซึ่งแสดงว่าการเข้าถึงทางการเงินมีความสัมพันธ์ที่จะได้รับอิทธิพลเชิงบวกจากต้นทุนธุรกรรมทางการค้าปานกลางหรือประมาณร้อยละ 36.94

ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าปัจจัยทักษะทางการเงินส่งผลต่อการเข้าถึงทางการเงินของผู้ค้าขายแดนไทยเป็นไปตามกรอบแนวคิดของการวิจัยและการวิเคราะห์ของ multiple regression กล่าวคือ โอกาสในการเลือกใช้บริการทางการเงินทั้งระบบผ่านธนาคารและโอกาสที่เลือกใช้บริการทางการเงินโดยผ่านระบบธนาคารพาณิชย์หรือไม่ผ่านระบบธนาคารพาณิชย์นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวกับทักษะทางการเงิน ต้นทุนธุรกรรมทางการค้า รวมทั้งการเข้าถึงทางการเงิน

■ อภิปรายผล

โดยสรุปผลการศึกษาของงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยทักษะทางการเงินที่มีผลต่อการเข้าถึงทางการเงินของผู้ค้าขายแดนไทย โดยประยุกต์ทฤษฎีธุรกรรมการค้าระหว่างประเทศ การเข้าถึงทางการเงิน ทักษะทางการเงิน และการค้าขายแดนที่ยืนยันแนวคิดที่ว่าผู้ค้าขายแดนที่มีทักษะทางการเงินระดับสูง ส่วนใหญ่จะเลือกทำธุรกรรมทางการเงินโดยผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ อย่างไรก็ตามผู้ค้าขายแดนเลือกตัดสินใจทำธุรกรรมทางการเงินโดยไม่ผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ ด้วยความเสี่ยงแทนต้นทุนธุรกรรมที่สูง โดยที่สามารถสรุปได้ว่าเพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่งงาน อำนาจการตัดสินใจ ลักษณะองค์กร สินค้าหรือบริการ บุคลากร อายุประสบการณ์ ผู้ถือหุ้นหลัก ระบบการใช้บริการทางการเงิน และประเทศคู่ค้าเป็นตัวแปรทางประชากรศาสตร์ที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า 0.5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ยืนยันสมมติฐานของงานวิจัยว่า 1) ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมส่งผลต่อความรู้และความเข้าใจ ทักษะและความเชี่ยวชาญ รวมทั้งความเชื่อมั่นและทัศนคติ 2) ความรู้และความเข้าใจส่งผลต่อทักษะและความเชี่ยวชาญ 3) ลักษณะนิสัยเฉพาะผู้ค้าขายแดนมีผลต่อความเชื่อมั่นและทัศนคติ 4) ความรู้และความเข้าใจ ทักษะและความเชี่ยวชาญ รวมทั้งความเชื่อมั่นและทัศนคติมีผลต่อ ต้นทุนธุรกรรมทางการค้า รวมทั้ง 5) ต้นทุนธุรกรรมทางการค้า มีผลต่อการเข้าถึงทางการเงิน นอกจากนี้ งานวิจัยนี้มีการศึกษารูปแบบการเข้าถึงทางการเงินของผู้ค้าขายแดนไทย ผลการศึกษาพบว่ามี 2 รูปแบบ คือ 1) ระบบที่ทำธุรกรรมผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ (formal bank system) และ 2) ระบบที่ทำธุรกรรมไม่ผ่านระบบธนาคารพาณิชย์หรือระบบ (informal bank system) โดยที่ปัจจัยที่สัมพันธ์กับทั้งสองระบบนี้จะเกี่ยวข้องกับประสบการณ์และสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อความรู้และความเข้าใจ ทักษะและความเชี่ยวชาญ รวมทั้งความเชื่อมั่นและทัศนคติ แต่ความรู้และความเข้าใจจะไม่ส่งผลต่อทักษะและความเชี่ยวชาญ นอกจากนี้ลักษณะนิสัยเฉพาะผู้ค้าขายแดนมีผล

ต่อความเชื่อมั่นและทัศนคติ ซึ่งแสดงว่าความรู้และความเข้าใจ ทักษะและความเชี่ยวชาญ และความเชื่อมั่นและทัศนคติ มีผลต่อต้นทุนธุรกรรมทางการค้า จึงก่อให้เกิดการเข้าถึงทางการเงินที่เป็นรูปแบบการตัดสินใจเลือกทำธุรกรรมทางการเงินโดยผ่านระบบธนาคารหรือไม่ผ่านระบบธนาคาร

จากผลการศึกษาข้างต้นสามารถตีความและสามารถนำไปใช้ประโยชน์กับหน่วยงาน องค์กร บุคคล หรืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง การเข้าถึงทางการเงินการค้าขายแดน ประกอบด้วย 1) ผู้ค้าขายแดนไทย สามารถทราบถึงปัจจัยสำคัญของทักษะทางการเงิน ต้นทุนธุรกรรม และจะส่งผลก่อให้เกิดการเข้าถึงทางการเงิน จนทำให้ผู้ค้าขายแดนทราบรูปแบบของการเข้าถึงทางการเงินหรือการใช้บริการทางการเงินที่สามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับตนเอง 2) ธนาคารพาณิชย์ สามารถทราบถึงประเด็นที่เกี่ยวกับปัจจัยทักษะทางการเงิน ต้นทุนธุรกรรม และการเข้าถึงทางการเงินที่ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจเลือกทำธุรกรรมทางการเงินโดยผ่านระบบธนาคาร ดังนั้นธนาคารพาณิชย์ควรมีการบริหารความเสี่ยงและบริหารการเปลี่ยนแปลงให้มากขึ้น รวมทั้งต้องมีการฝึกอบรม พัฒนาทีมงานให้มีการกระตือรือร้นมากขึ้น รวมทั้งต้องเพิ่มจุดแข็ง หาแนวทางเพื่อไม่ให้ผู้ค้าขายแดนไปใช้บริการทางการเงินที่ไม่ผ่านระบบธนาคารหรือนอกระบบ และ 3) หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ ควรพิจารณาให้การสนับสนุน การอำนวยความสะดวก และนำข้อมูลจากวิจัยนี้ไปประกอบสำหรับพัฒนา ปรับปรุง ในประเด็นเกี่ยวกับการให้คำปรึกษา การอำนวยความสะดวกสบาย ความรู้และความเข้าใจงานเอกสารประกอบ กฎ ระเบียบ ประเพณี ปฏิบัติ กฎหมาย หรืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องการค้าระหว่างประเทศ การค้าขายแดนให้ชัดเจนเป็นรูปธรรมและปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

■ ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลงานวิจัยไปใช้

1. บุคคล องค์กร หรือหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการเงินระหว่างประเทศของการค้าขายแดน ทักษะทางการเงิน การเข้าถึงทางการเงิน ควรกำหนดนโยบายการบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อให้ผู้ค้าขายแดนได้รับผลประโยชน์และลดความเสี่ยงจากการค้าขายแดน

2. หน่วยงานภาครัฐบาลควรมีแนวทางการในการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการเข้าถึงทางการเงิน โดยจัดโครงการให้ความรู้ฝึกอบรมทักษะเกี่ยวกับทักษะทางการเงินให้เกิดความเข้าใจ

มีทักษะมากขึ้น รวมทั้งฝึกปฏิบัติให้มีประสบการณ์มากขึ้น และมีการสร้างทัศนคติที่ดีต่อระบบการเลือกใช้บริการทางการเงิน โดยผ่านธนาคารพาณิชย์มากขึ้น เนื่องจากผู้ค้าขายแดนมีลักษณะเฉพาะของแต่ละรายแตกต่างกันและมีพื้นฐานการค้าที่แตกต่างกัน

3. ผู้ค้าขายแดนควรให้ความสำคัญกับการเข้าถึงทางการเงินการค้าขายแดนให้มากขึ้น โดยเฉพาะปัจจัยสำคัญของทักษะทางการเงินที่จะมาสนับสนุนให้เกิดการเข้าถึงทางการเงินได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคั้งต่อไป

1. ควรศึกษาในประเด็นที่เป็นทักษะทางการให้บริการของพนักงานธนาคารพาณิชย์
2. ควรศึกษาการค้าขายแดนเป็นรายประเทศ
3. ควรประยุกต์แนวคิดแบบจำลองของงานวิจัยนี้กับผู้ค้าขายแดนในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษระยะที่สอง

เอกสารอ้างอิง

กรมการค้าต่างประเทศ. (2558). สถิติการค้าขายแดนและการค้าผ่านแดนของประเทศไทย ปี 2555-2558 (มกราคม-กุมภาพันธ์). กรุงเทพฯ: กระทรวงพาณิชย์.

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2554). ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Factbook). กรุงเทพฯ: กระทรวงพาณิชย์.

คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ. (2558). ประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ที่ 1/2558 เรื่อง กำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ด้านศุลกากรอรัญประเทศ. (2553). การจัดการความรู้ภายในองค์กร เรื่อง การนำเข้สินค้าพืชเกษตร ณ ด้านศุลกากรอรัญประเทศ. สระแก้ว: กระทรวงการคลัง.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2548). การค้าขายแดนไทยกับเพื่อนบ้าน 5 ประเทศ: มาเลเซีย เมียนมา จีนตอนใต้ สปป.ลาว และ กัมพูชา. กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย.

_____. (2556ก). รายงานผลการสำรวจทักษะทางการเงินของไทย ปี 2556. กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย.

_____. (2556ข). รายงานผลสำรวจการเข้าถึงทางการเงินภาคครัวเรือน ปี 2556. กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย.

_____. (2556ค). รายงานระบบการชำระเงิน 2556. กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย.

นพรัตน์ วงศ์วิทยาพาณิชย์, จิตรา โรจน์ประเสริฐกุล, และ เสริมสิทธิ์ สร้อยสอดศรี (2554). การพัฒนาตลาดการค้าขายแดนไทย กรณีศึกษาตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว. เชียงใหม่: สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย.

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2556). จุดยืนประเทศไทยด้านระบบการเงินและการสนับสนุนการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. กรุงเทพฯ: กระทรวงการคลัง.

Abeka, S. O., Abeka, E. O., & Omondi, O. C. (2012). Determinants of adoption of internet banking by trade finance customers in East Africa. *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*, 2(2), 110-120.

Atkinson, A., & Messy, F. A. (2012). Measuring financial literacy: Results of the OECD/International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study. *Organization for Economic Co-operation and Development Publishing, OECD Working Paper on Finance, Insurance and Private Pensions*, 15, 1-73.

Bernard, A. B., Jensen, J. B., Redding, S., & Schott, P. K. (2007). Firms in international trade. *Journal of Economic Perspectives, American Economic Association*, 21(3), 105-130.

Camara, N., & Tuesta, D. (2014). Measuring financial inclusion: A multidimensional index. BBVA Research. Working Paper No.14/26, 1-35.

International Trade Administration. (2012). Trade finance guide: A quick reference for U.S. Exporters. U.S. Department of Commerce Published: United State of America.

Kempsom, E., Collard, S., & Moore, N. (2005). Consumer financial capability: Empowering European consumers: measuring financial capability: An exploratory study for the Financial Service Authority (FSA). *European Credit Research Institute*, 37, 1-75.

Organization for Economic Co-operation and Development (OECD). (2011). Measuring financial literacy: Questionnaire and guidance notes for conducting and internationally comparable survey of financial literacy. *Organization for Economic Co-operation and Development (OECD), International Network on Financial Education (2011)*, 1-31.

- Popov, E. (2013). Transaction estimation of institutions. *Advances in Economics and Business*, 4, 305-311.
- Silicon Valley Bank. (2014). Trade finance guide: A guide and overview to export financing. Trane information center, Silicon Valley Bank Published: United State of America.
- Terada, Y., & Vandenberg, P. (2014). Financial inclusion in Asia: Thailand's State-Led approach to financial inclusion. Japan: Asian Development Bank Institute (ADB) Published.
- World Bank. (2007). Cross-Border trade within the Central Asia Regional Economic Cooperation. United State of America: World Bank Published.
- Yigitbasioglu, O. (2010). Information sharing with key Suppliers: A transaction cost theory perspective. *International Journal of Physical Distribution and Logistics Management*, 40(7), 550-578.